

ION SAVA:

„Teatralitatea teatrului“

După ediția Victor Ion Popa, iată o nouă contribuție a valorosului istoriograf teatral Virgil Petrovici, la stabilirea datelor spirituale, de cotitură, în teoria și practica teatrului românesc contemporan.

Cartea aduce în actualitatea imediată viziunea teatrală a lui Ion Sava.

Cariera marelui regizor a fost fulgurantă. A murit la 47 de ani, adică la o vîrstă la care nu parvenise să împlinească toate promisiunile inezstratei sale tinereti. Pe de altă parte, a contribuit la nedreapta uitare și faptul că activitatea i-a fost împărțită, desfășurîndu-se în majoritatea ei pe scena Teatrului Național din Iași, și apoi pe aceea a Teatrului Național din București. Nu trebuie să pierdem din vedere că Ion Sava n-a fost doar simplu regizor. Intemeietor al spectacologiei românești, el s-a manifestat în același timp ca eseist, grafician, caricaturist, traducător etc., etc.

Adept al lui Tairov și mai ales al lui Bragaglia, nu s-a mulțumit să împrumute de la aceștia idei și formule de acțiune. Ion Sava asimila orice învățătură și o transforma, într-un fel care-l accentua caracterul original, conferindu-i o nouă paternitate.

Faptul că a dispărut atît de repede, că nu a lăsat elevi și urmași, că generațiile intrate în teatru în ultimii 40 de ani nu au avut nici măcar prilejul să-i vadă, necum să-i judece, opera, sau să-i cunoască sistemul teoretic, risipit în publicații efemere, în conferințe, în acte oficiale, în scrisori etc., etc., acest fapt este, și el, decisiv, în denaturarea și alteori în neglijarea totală a contribuției lui Ion Sava la evoluția teatrului nostru.

O anume concepție falsă despre modernism îl consideră totuși premergător. Modernismul său a fost, în fond, manifestarea unui spirit care nu se putea mulțumi cu învățatura academică. Puțini au știut, deopotrivă lui Ion Sava, să cunoască un autor, să citească un text, să aibă intuiția latențelor lui celor mai secrete, și foarte puțini au știut, deopotrivă lui, să le exprime cu mai multă strălucire. Nu este de mirare, în asemenea condiții, că acest om, care respira teatru veritabil prin toți porii, a avut mereu conflicte cu literați care-l cunoșteau pe Claudel sau pe Pirandello doar din lecturi fugare.

Am avut șansa de a fi fost aproape de Ion Sava, în faza lui bucureșteană, de

a-i fi fost, pentru scurtă vreme, director, și a-i fi prilejuit montarea *Cavalcadei spre stele*. Dorim să adăugăm, de aceea, mărturia noastră personală, alături de a lui Virgil Petrovici, care, dealtfel, în decursul celor peste 400 de pagini ale textului, nu a ezitat să ne citeze, de multe ori.

Este adevărat că nu am contribuit nici măcar în calitate de spectator la activitatea ieșeană a lui Ion Sava, și vom rămîne mereu cu regretul de a nu fi văzut nici *Scene de stradă*, cu Eliza Petărăchescu, nici *Hamlet*, cu Tudor Călin, nici *Madame Sans Gêne*, cu Margareta Baciu. Dar, după ce a fost adus în București de directorul general al teatrelor, Ion Marin Sadoveanu, m-am numărat, ca șef al paginii teatrale și cronicar dramatic la ziarul „România” de sub conducerea lui Cezar Petrescu, printre cei mai pasionați admiratori al lui.

Nu voi uita niciodată nici cele *Șase personaje în căutare de autor* (Pirandello), nici *Ingerul a vestit pe Maria* (Paul Claudel), nici *Vocea umană* (Jean Cocteau), nici *Orașul nostru* (Thornton Wilder), nici *Cavalcada spre stele* (William Butler Yeats), nici *Frumoasa adormită* (Rosso di San Secondo). Toate aceste spectacole ne-au lăsat în amintire o imagine strălucitoare, imagine pe care lui și numai lui o datorăm.

Cît despre actorii care au însuflețit aceste spectacole, și îndeosebi Aura Buzescu, Marieta Anca, Elena Galaction, I. Flinteșteanu, Marieta Deculescu, Emil Botta, Irina Răchișteanu, ca să nu cităm decît pe protagoniști, ei au fost transformați fundamental, în urma colaborării cu Ion Sava.

Dacă ar fi să sintetizăm viziunea regizorală a lui Ion Sava ca exponent al nostru în mișcarea teatrală mondială, am adopta formula propusă de V. Petrovici, anume „teatralitatea teatrului”. După efortul naturalist, verist, care urmărea să elimine din teatru fantezia, spiritualitatea, abstracția, regia s-a străduit să redea teatrului toate elementele acelei teatralități de care fusese, pe nedrept, văduvit.

Dar, repetăm, Ion Sava, în ciuda ideilor sale reformatoare, a fost modernist, în sensul în care Picasso și Dalí s-au arătat, în pictură.

După Petru Comarnescu, Ion Biberi și Ileana Berlogea, contribuția lui Virgil Petrovici în configurarea personalității lui Ion Sava marchează un pas important.

Subiectul însă este departe de a fi epuizat. Ori de cite ori vom adînci problematica teatrului contemporan, vom întîlni, la răscrucea celor mai îndrăznețe, mai rodnice drumuri, pe Ion Sava.

N. CARANDINO